

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलाश
माननीय न्यायाधीश श्री रामकुमार प्रसाद शाह
माननीय न्यायाधीश श्री प्रकाश वस्ती
आदेश

०७०-WH-००३७

विषय: बन्दीप्रत्यक्षीकरण ।

जिल्ला सप्तरी गा.वि.स. रुपनगर वडा नं. ५ घर भई हाल कारागार कार्यालय
सप्तरीमा थुनामा रहेको शिवशंकर यादवको हकमा अधिवक्ता भवेश गौतम..... १ निवेदक

विरुद्ध

सप्तरी जिल्ला अदालत, राजविराज, सप्तरी..... १
जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सप्तरी १ विपक्षी

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ३२ तथा १०७(२) बमोजिम यस अदालतमा
दायर हुन आएको प्रस्तुत रीट निवेदनको संक्षिप्त तथ्य एवं ठहर यसप्रकार छ :-

निवेदक शिवशंकर यादव जिल्ला सप्तरी गा.वि.स. रुपनगर वडा नं. ५ घर भई हाल
कारागार कार्यालय सप्तरीमा थुनामा रहेका छन् । निज उपर नेपाल विद्युत प्राधिकरण,
कञ्चनपुर, सप्तरीका उपकेन्द्र प्रमुख हरिनारायण ठाकुर समेतको जाहेरीले नेपाल सरकार वादी
बनी सप्तरी जिल्ला अदालत राजविराज र जिल्ला प्रशासन कार्यालय सप्तरीमा समेत एउटै
विषयको सम्बन्धमा सप्तरी जिल्ला अदालतमा चोरी मुद्दा र जिल्ला प्रशासन कार्यालय सप्तरीमा
आवश्यक वस्तु विद्युत ट्रान्सफरमर चोरी मुद्दा चलाईएको छ । एकै पटक एक भन्दा बढी
अदालतमा मुद्दा चलाउने र सजाय दिईने छैन भनी नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा
२४(६) मा दोहोरो खतराको सिद्धान्त अन्तर्गत रहेको संवैधानिक व्यवस्था अनुकूल गर्न मुलुकी
ऐन भाग १ प्रारम्भिक कथनको ४ नं. मा विषय विषयमा छुट्टाछुट्टै बनेका कानूनमा लेखिए
जतिमा सोही कानून बमोजिम र सो कानूनमा नलेखिएकोमा यही मुलुकी ऐन बमोजिम गर्नुपर्छ
भन्ने कानूनी व्यवस्था छ । न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा ७(१) अनुसार प्रचलित

कानूनमा अन्यथा व्यवस्था भएकोमा बाहेक जिल्ला अदालतलाई आफ्नो क्षेत्र भित्रको सबै मुद्दामा शुरु कारवाही र किनारा गर्ने अधिकार हुनेछ भन्ने कानूनी व्यवस्था गरेको छ । प्रचलित कानूनमा व्यवस्था गर्दा आवश्यक वस्तु संरक्षण ऐन, २०१२ को दफा २(च) ले यो मुद्दामा दावी परेको विद्युत उत्पादन उपकरणहरु आवश्यक वस्तु संरक्षण ऐन, २०१२ अन्तर्गत राखी उक्त ऐनको दफा ३, ४, ५, ७ र ८ समेतका उक्त विषय सम्बन्धमा शुरु कारवाही र किनारा गर्ने अधिकार ऐ. ऐनको दफा ९ ले प्रमुख जिल्ला अधिकारीको हुनेछ भनी क्षेत्राधिकार तोकिएको छ । सो विशेष ऐनको दफा १० ले यस ऐनमा लेखिए जतिमा यही ऐन बमोजिम र अरुमा भई रहेको ऐन सवाल बमोजिम गर्नुपर्छ भन्ने विशेष कानूनी व्यवस्था गरेको छ । जस अनुसार मुलुकी ऐन प्रारम्भिक कथनको ४ नं., न्याय प्रशासन ऐन २०४८ को दफा ७(१) तथा आवश्यक वस्तु संरक्षण ऐन, २०१२ को दफा २, ३ अन्तर्गतको चोरीको विषयमा शुरु कारवाही र निर्णय गर्ने क्षेत्राधिकार उक्त ऐनको दफा ९ ले प्रमुख जिल्ला अधिकारीलाई मात्र तोकिएको छ ।

यो निवेदन साथमा मैले जिल्ला प्रशासन कार्यालय सप्तरी तथा सप्तरी जिल्ला अदालतमा एकैसाथ एकै विषयमा सरकारी मुद्दा सम्बन्धी ऐन, २०४९ को दफा १८ अन्तर्गत भनी पेश गरिएको अभियोगपत्रको रितपूर्वकको फोटोकपी पेश गरेको छु । अभियोगपत्रको दफा १९ मा विगो रु. ४,२७,०००/- को १०० के.भि.ए. विद्युत ट्रान्सफरमर चोरी वारदात भएको भन्ने उल्लेख छ । सो चोरी गरे वापत भवर भन्ने शिवशंकर यादव भनी अभियोग पत्र पेश गरेको र मलाई समेत सोही नाम गरी पक्राउ गरी सप्तरी जिल्ला अदालतमा पेश गरेकोमा मैले मेरो नाम शिवशंकर यादवमात्र भएको बयान गर्दागर्दै पनि चोरीको १२ नं. अनुसार जनही विगो बमोजिम जरिवाना र कैद दावी परेको भन्दै मुलुकी ऐन अ.बं. ११८ को देहायको ५ को अवस्था देखिएकोले पछि प्रमाण बुझ्दा ठहरे बमोजिम हुने नै हुँदा अ.बं. ११८ को देहाय १० अनुसार रु. ४,२७,०००/- नगद धरौट दिए वा सो वापत जेथा जमानत दिए लिई तारेखमा राखी मुद्दाको पुर्पक्ष गर्नु, नदिए सम्बन्धित कारागार कार्यालयमा थुनामा राखी मुद्दा पुर्पक्ष गर्न थुनुवा पुर्जी दिई पठाउनु भनी २०७०।७।४ मा सप्तरी जिल्ला अदालतले आदेश गरी गैर कानूनी रुपमा थुनामा राख्न पठाई हाल निवेदक शिवशंकर यादवलाई कारागार कार्यालय सप्तरी राजविराजमा थुनामा राखिएको छ ।

क्षेत्राधिकारविहीन सप्तरी जिल्ला अदालतले शिवशंकर यादवलाई गैर कानूनी रुपमा थुनामा राखेकोले बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश गरी पाउँ भनी पुनरावेदन अदालत सप्तरीमा निजले निवेदन दिएकोमा क्षेत्राधिकार सम्बन्धी गम्भीर र संवेदनशील विषय उपर कुनै संवैधानिक तथा कानूनी रुपको छानवीन नगरी निवेदन खारेज हुने भनी पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट मिति २०७०।७।२८ मा आदेश भएको हुँदा उपचार पाउने अन्य कुनै प्रभावकारी विकल्प नभएकोले नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा २४(६) अन्तर्गतको संवैधानिक व्यवस्था अनुसार तथा आवश्यक वस्तु संरक्षण ऐन, २०१२ को दफा २, ३, ४, ५, ६, ८, ९ र १० अनुसार विशेष कानूनले क्षेत्राधिकारको विशेष व्यवस्था गरी आवश्यक वस्तु संरक्षण सम्बन्धमा प्रमुख जिल्ला अधिकारीलाई चोरी मुद्दाको शुरु कारवाही र निर्णय समेत गर्ने अधिकार तोकी राखिएकोमा मुलुकी ऐन प्रारम्भिक कथनको ४ नं. र न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा ७(१) अनुसार आवश्यक वस्तु संरक्षणको विषयमा मुलुकी ऐन चोरीको १ र १२ नं. को कसूर अन्तर्गत सप्तरी जिल्ला अदालतले हेर्न छिन्न नपाउने विद्युत ट्रान्सफरमर चोरीको विषयमा क्षेत्राधिकारको त्रुटि गरी धरौटी मागी धरौट वा जेथा जमानी दिन नसकेको भनी निवेदक शिवशंकर यादवलाई थुनामा राख्न पठाएको उक्त नेपाल सरकार विरुद्ध भन्ने शिवशंकर यादव समेत भएको CR-००४७ को चोरी मुद्दामा २०७०।७।४ मा भएको आदेशले नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा १, १२, १३, १९ र २४ अन्तर्गत प्राप्त निवेदकको मौलिक हक हनन तथा कुण्ठित हुने गरी अदालती बन्दोबस्तको ३५ नं. समेतको प्रतिकूल आदेश भएकोले तत्कालै उल्लेखित स्वतन्त्रता सम्बन्धी समेतको हक प्रचलन गरी पाउन अन्य कुनै प्रभावकारी विकल्प नभएको हुनाले उल्लेखित संविधानको धारा ३२ र १०७(२) अन्तर्गत यो निवेदन दर्ता गराएको छु ।

प्रस्तुत मुद्दा क्षेत्राधिकार सम्बन्धी विषयमा गैरकानूनी थुना भएको हुँदा एक क्षेत्राधिकारबाट अर्को क्षेत्राधिकारमा कारवाही हुँदा पुनः अभियोग पत्रकै दावी बमोजिम कारवाही गर्ने हुँदा अभियोगपत्रमा एक महिना कैदको दावी गरिएको सो भन्दा बढी आज सम्ममा व्यतीत गरी सकेको तथा धरौटी वा धन जमानी दिन नसकेको भनी थुनामा राखिएकोमा क्षेत्राधिकार भएको जिल्ला प्रशासन कार्यालय सप्तरीमा मुद्दाको कारवाही चलाउँदा समेत दोहोरो आदेश भई पुनः धरौट वा जेथा जमानी माग गरेमा निवेदक आजसम्म थुनामा बस्नु परेको दिन जस्ताको

तस्तै रहने हुँदा सो कारवाही र आदेश क्षेत्राधिकारको अदालतबाट निजले थुनामा बसेको दिन बमोजिमको दिन कट्टा गर्ने गरी आदेश हुनुपर्ने प्रष्ट छ । अभियोग दावीमा निज शिवशंकर यादवले इन्कार गरी बयान गरेको हो । उक्त बयानमा निजले दावी बमोजिमको अपराध गरेको छैन, मेरो घरबाट कुनै चोरीको वस्तु बरामद भएको छैन, मेरो आफ्नो कुनै गाडी पनि छैन, मैले गाडी भाडामा लिएको प्रमाण छैन । त्यस्तो अवस्थामा म गाडीको चालक हुँदै होइन, म गाडी चलाउन पनि जान्दिन, त्यतिकै मैले गाडीमा राखेर विद्युत ट्रान्सफरमर चोरी गर्ने कुनै अवस्था छैन भनी गरेको बयान यो निवेदन साथ पेश गरेको छु । त्यस्तो हुँदा सम्मानित अदालतबाट स्वतन्त्रता सम्बन्धी मौलिक हक हनन र कुण्ठित पारेको कुरालाई न्यायिक नजरमा राखी यो निवेदनको अन्तिम किनारा हुन्जेलसम्म निवेदक शिवशंकर यादवलाई गैरकानूनी थुनामा राख्दा निजले शारीरिक तथा मानसिक यातना सही रहनु पर्ने अवस्था भएकोले यो मुद्दाको अन्तिम किनारा लाग्दा ठहरे बमोजिम हुने गरी र सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०४९ को नियम ३३क बमोजिम पछि हाजिर हुने गरी आफुले हेर्न छिन्न नपाउने मुद्दा हेरी क्षेत्राधिकारको गम्भीर कानूनी त्रुटि गरी थुनामा राख्ने भनी सप्तरी जिल्ला अदालतको मिति २०७०।७।४ को आदेश समेत बन्दीप्रत्यक्षीकरण लगायत उपयुक्त आदेशले बदर गरी निवेदकलाई थुनामुक्त गरी संवैधानिक हकको प्रचलन गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको शिवशंकर यादवको हकमा अधिवक्ता भवेश गौतमले यस अदालतमा दायर गरेको रीट निवेदन ।

यसमा के कसो भएको हो ? निवेदकको माग बमोजिम बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश किन जारी हुन नपर्ने हो ? आदेश जारी हुनु नपर्ने कारण र आधार भए यो आदेश प्राप्त भएको मितिले बाटाका म्याद बाहेक ३ दिन भित्र महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय मार्फत लिखित जवाफ पेश गर्नु भनी प्रस्तुत निवेदन र यो आदेशको नक्कल साथै राखी विपक्षीहरुका नाममा म्याद जारी गरी लिखित जवाफ प्राप्त भएपछि वा अवधि व्यतीत भएपछि नियम बमोजिम पेश गर्नु भन्ने यस अदालतको मिति २०७०।९।९ को आदेश ।

नेपाल विद्युत प्राधिकरण वितरण तथा ग्राहक सेवा केन्द्र, राजविराजको जाहेरीले वादी नेपाल सरकार प्रतिवादी शिवशंकर यादव समेत भएको चोरी मुद्दामा यी प्रतिवादी समेत उपर विगो रु. ४,२७,०००।- बराबरको विद्युत ट्रान्सफर्मर चोरी गरेको भनी मुलुकी ऐन चोरीको महलको १ नं. को कसूरमा सोही महलको १२ नं. बमोजिम कारवाही गरी पाउन अभियोग पत्र

प्रस्तुत भएकोमा निजको बयान कार्य समाप्त भएपश्चात निजलाई मिति २०७०।७।४ मा निजले रु. ४,२७,०००।- नगद धरौटी वा सो बराबरको जेथा जमानत दिएमा साधारण तारेखमा राख्ने र दिन नसकेमा थुनामा राख्ने गरी यस अदालतबाट आदेश भएकोमा माग भएको धरौट वा जेथा जमानत दिन नसकी निज पुरषको लागि थुनामा रहेको अवस्था छ । यस अदालतबाट भएको सो आदेश कानून बमोजिम नै भएको हुँदा रीट जारी हुनुपर्ने होइन, खारेज गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको सप्तरी जिल्ला अदालतको लिखित जवाफ ।

जिल्ला सप्तरी धरमपुर गा.वि.स. वडा नं. ६ स्थित कंचनपुर रुपनगर आउने जाने बाटोको छेउमा दुई वटा फलामको पुलको बीचमा नेपाल विद्युत प्राधिकरण, शाखा कार्यालय, कंचनपुर, सप्तरीबाट जडान भएको विद्युतीय ट्रान्सफर्मरलाई निकाली जिल्ला सप्तरी, रुपनगर-५ बस्ने भवर भन्ने शिवशंकर यादवले सावीर हुसेनबाट भाडामा लिएको स.प.त. २३७७ नं. को ट्याक्टरबाट मिति २०६८।१२।१६ गते रातीको समयमा चोरी गरी लैजाँदै गर्दा जिल्ला सप्तरी रुपनगर-८ स्थित सुन्दरी खोलामा ट्याक्टर फसी ट्रान्सफर्मर र ट्याक्टरको डाला त्यहीं छोडी ट्याक्टरको इन्जिन भएको अगाडिको भाग लिई फरार रहेको निज भवर भन्ने शिवशंकर यादव र सो ट्याक्टरका चालक दशरथ खंग समेतलाई सप्तरी जिल्ला अदालतमा मुलुकी ऐन चोरीको महलको १ नं. अनुसारको कसूरमा अभियोग दावी लिई मुद्दा चलाई यस कार्यालयमा आवश्यक वस्तु (विद्युत ट्रान्सफर्मर) चोरी मुद्दा मिति २०७०।७।३ गते जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, सप्तरीबाट अभियोग पत्र पेश भई प्रतिवादी भवर भन्ने शिवशंकर यादव सप्तरी जिल्ला अदालतको आदेशले हाल कारागार कार्यालय, सप्तरीमा थुनामा रहेको र निजलाई यस कार्यालयमा भिकाई बयान गराई थुनछेकको आदेश गर्ने काम बाँकी नै रहेको । अर्का प्रतिवादी दशरथ खंगलाई यस कार्यालयबाट बयान गराई रु. ४,२७,०००।- बराबरको धरौटी माग गरिएकोमा निजले सो धरौटी दिन नसकी मिति २०७०।८।२६ को यस कार्यालयको आदेशले निज दशरथ खंगलाई कारागार कार्यालय, सप्तरीमा थुनामा राख्न पठाई प्रस्तुत मुद्दा यस कार्यालयमा कारवाहीयुक्त अवस्थामा रहेको छ । यी प्रतिवादी भवर भन्ने शिवशंकर यादवले बन्दीप्रत्यक्षीकरण आदेश जारी गरी थुनामुक्त गरीपाउँ भनी रीट निवेदन दिएको तर निज प्रतिवादी भवर भन्ने शिवशंकर यादव समेत उपर यस कार्यालयमा आवश्यक वस्तु संरक्षण ऐन, २०१२ को दफा २(च) बमोजिम यस कार्यालयले हेर्न मिल्ने मुद्दा भएको, निजले गा.वि.स.

रुपनगर र धरमपुरका सर्वसाधारण जनतालाई मर्का पर्ने गरी गाउँ नै अँध्यारो बनाउने मनसाय लिई उक्त ट्रान्सफर्मर चोरी गरी बिक्री गर्ने उद्देश्यले जडान भएको ट्रान्सफर्मर निकाली लाने जस्तो गम्भीर प्रकृतिको अपराध गरेको हुँदा निज उपर प्रहरीले अनुसन्धान गरी जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय, सप्तरी मार्फत आवश्यक वस्तु संरक्षण ऐन, २०१२ को दफा २(च) बमोजिमको मुद्दा पेश गरेको हुँदा कानूनसम्मत तरीकाले दायर भएको मुद्दा कारवाहीयुक्त अवस्थामा रहेको हो । यस कार्यालयबाट निजको कुनै संवैधानिक मौलिक हक अधिकार हनन भएको छैन । यी प्रतिवादी भवर भन्ने शिवशंकर यादवले आफूले गरेको अपराध लुकाई छिपाई सो मुद्दाबाट बच्ने मनसायले भुट्टा र कपोलकल्पित व्यहोरा उल्लेख गरी यस कार्यालय समेतलाई विपक्षी बनाई त्यहाँ सम्मानित अदालत समक्ष दिएको उल्लेखित बन्दीप्रत्यक्षीकरण रीट निवेदन खारेज योग्य रहेकोले खारेज गरी पाँउ भन्ने जिल्ला प्रशासन कार्यालय सप्तरीका निमित्त प्रमुख जिल्ला अधिकारी प्रेम सिंह कुँवरको लिखित जवाफ ।

नियम बमोजिम दैनिक मुद्दा पेशी सूचीमा चढी आज यस इजलास समक्ष पेश हुन आएको प्रस्तुत रीट निवेदन र मिसिल संलग्न कागजातहरूको अध्ययन गरी निवेदक विद्वान अधिवक्ता भवेश गौतम र निजको तर्फबाट विद्वान अधिवक्ता विरोध भट्टले शिवशंकर यादवले अदालतको बयानमा आफू भवर भन्ने शिवशंकर यादव नभई शिवशंकर यादव मात्र भएको भनी बयान गर्नुका साथै कसूरमा पूर्ण इन्कार रहँदा रहँदै ट्रान्सफर्मर चोरी सम्बन्धी एकै विषयमा सप्तरी जिल्ला अदालत र जिल्ला प्रशासन कार्यालय सप्तरीमा छुट्टाछुट्टै अभियोग पत्र दायर गरी संविधानमा उल्लिखित दोहोरो खतराको सिद्धान्त (Principle of Double Jeopardy) को उल्लंघन गरेको र क्षेत्राधिकारविहीन अदालतबाट थुनछेक आदेश गरी माग भएको धरौट दिन नसकेको भनी थुनामा राखिएको कार्य गैरकानूनी र गैरसंवैधानिक भई अन्य वैकल्पिक उपचारको अभावमा निजको हकमा यो रीट निवेदन दायर गरिएको हुँदा पछि मुद्दामा ठहरे बमोजिम हुने नै हुँदा हाललाई बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गरी निज शिवशंकर यादवलाई थुनाबाट मुक्त गरिनु पर्छ भनी बहस गर्नुभयो । विपक्षी सप्तरी जिल्ला अदालत समेतको तर्फबाट विद्वान सह न्यायाधिवक्ता श्री किरण पौडेलले शिवशंकर यादव उपर विद्युतको ट्रान्सफर्मर चोरी मुद्दा मुलुकी ऐन बमोजिम सप्तरी जिल्ला अदालतमा दायर भई कारवाहीयुक्त रहेको अवस्थामा आवश्यक वस्तु संरक्षण ऐन, २०१२ अन्तर्गत जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सप्तरीमा छुट्टै अभियोग पत्र दायर

भई कारवाही चलेको कार्य ऐन कानून अनुकुल नै रही संविधानमा व्यवस्थित दोहोरो खतराको सिद्धान्त आकर्षित हुने अवस्था विद्यमान नभएकोले अपराधबाट उम्कने नियतले यो रीट निवेदन दायर गरिएको र चोरी मुद्दाका प्रतिवादी शिवशंकर यादवको हकमा प्रस्तुत बन्दीप्रत्यक्षीकरणको रीट निवेदन अधिवक्ता भवेश गौतमले दिनुपर्ने कानून बमोजिमको कारण र आधार खुलाउन नसकेबाट निजलाई प्रस्तुत रीट निवेदन दायर गर्ने हकद्वेया पनि नरहेको हुँदा उक्त आधार, कारण र प्रमाणबाट प्रस्तुत रीट निवेदन खारेज हुनुपर्छ भनी गर्नु भएको बहस समेत सुनियो । अब निवेदकको माग बमोजिम बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी हुनुपर्ने हो, होइन ? सो सम्बन्धमा निर्णय गर्नुपर्ने हुन आयो ।

निर्णय तर्फ विचार गर्दा, यी निवेदक शिवशंकर यादव समेतले विद्युत ट्रान्सफर्मर चोरी गरेको भनी मुलुकी ऐन, चोरीको महलको दफा १ र १२ नं. को दावी लिई सप्तरी जिल्ला अदालतमा अभियोग पत्र दायर भई निजसँग धरौट माग गरिएको र सो धरौटी दिन नसकी शिवशंकर यादव थुनामा रहेको अवस्थामा विद्युत सम्बन्धी उपकरण चोरी अपराधमा आवश्यक वस्तु संरक्षण ऐन, २०१२ बमोजिम जिल्ला प्रशासन कार्यालय सप्तरीमा अर्को अभियोग पत्र दायर भएको देखिन्छ । यसरी यी शिवशंकर यादव उपर विद्युत ट्रान्सफर्मर चोरी मुद्दामा जिल्ला अदालतमा मुद्दा दायर भएपछि आवश्यक वस्तु संरक्षण ऐन अन्तर्गत जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा अभियोग पत्र दायर भई अलग अलग ऐनको दावी भएको दुवै मुद्दा कारवाहीयुक्त अवस्थामा रहेको देखिन्छ । नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा २४(६) मा “कुनै पनि व्यक्ति विरुद्ध अदालतमा एकै कसूरमा एकपटक भन्दा बढी मुद्दा चलाइने र सजाय दिइने छैन” भन्ने संवैधानिक व्यवस्था रहेको र सो विपरित दुई अलग अलग निकायमा एकै विषयमा छुट्टाछुट्टै मुद्दा दायर भएको भनी निवेदकका तर्फबाट अधिवक्ता भवेश गौतमको रीट निवेदन नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ३२ तथा १०७(२) अनुसार यस अदालतमा दायर हुन आएको देखिन्छ । तर यी निवेदक उपर दुई अलग अलग कानून र कसूरको दावी लिई छुट्टाछुट्टै निकायमा चलेको मुद्दाको विषयवस्तु एउटै भएपनि अलग अलग कानूनले परिभाषित गरेको अलग अलग कसूरका सम्बन्धमा सजाय माग गरी मुद्दा चलाउन र छिन्न नपाउने गरी उक्त संवैधानिक व्यवस्थाले निषेध गरेको भनी अर्थ गर्न मिल्ने देखिँदैन । सो को अलावा चोरी मुद्दामा जिल्ला अदालतको आदेशानुसार माग गरिएको धरौट दिन नसकी निज अ.बं. ११८ नं. को देहाय ८

बमोजिम थुनामा रहेको छ, भने आवश्यक वस्तु संरक्षण ऐन, २०१२ अन्तर्गत चलेको मुद्दामा पनि निज थुनामा रहेको भन्ने निवेदकको कथन र लिखित जवाफबाट देखिँदैन । त्यस्तै आफुलाई कानून विपरीत थुनामा राखेको भनी उक्त मुद्दाका प्रतिवादी शिवशंकर यादव स्वयंले रीट नदिई निजको हकमा अधिवक्ता भवेश गौतमले प्रस्तुत रीट दिएको पाईन्छ । यसरी थुनुवा शिवशंकर यादवको हकमा अरु कसैले रीट निवेदन दिँदा निज शिवशंकर यादव स्वयंले निवेदन दिन र निवेदनमा हस्ताक्षर गर्न नसकेको कुनै आधारभूत कारण देखाउन सकेको पाईदैन । सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०४९ को नियम ३१ को उपनियम (२) बमोजिम थुनुवाको हकमा अरुले निवेदन दिँदा कारण खुलाउनु पर्ने हुन्छ तर प्रस्तुत रीटमा थुनुवा स्वयंले हस्ताक्षर गर्न नसक्नुको कुनै कारण खुलाएको देखिँदैन । त्यस्तै सप्तरी जिल्ला अदालतबाट भएको मिति २०७०।७।४ को धरौटी माग्ने आदेशको रीत बेरितका सम्बन्धमा मुलुकी ऐन, अ.बं. १७ नं. बमोजिमको साधारण अधिकारक्षेत्र प्रयोग गरी उक्त मुद्दाको प्रतिवादीले पुनरावेदन अदालत राजविराजमा निवेदन दिन सक्नेमा सो पनि नगरी यस अदालतमा असाधारण अधिकारक्षेत्र गुहार्न आएको देखिन्छ । बैकल्पिक उपचारको अन्य उपाय हुँदाहुँदै उपचारको सो मार्ग अबलम्बन नगरी वा अन्य उपचारको मार्ग प्रभावकारी नभए सो को आधार र कारण समेत केही नखुलाई असाधारण अधिकारक्षेत्र ग्रहण गरी दिएको प्रस्तुत रीट निवेदनमा कारवाही र निर्णय गर्न मिल्ने हुँदैन । अदालतबाट माग गरेको धरौट दिन नसके अ.बं. ११८ नं. को देहाय ८ बमोजिम थुनामा राखी कारवाही गर्नु पर्ने कानूनी व्यवस्था रहेको अवस्थामा सो धरौट बढी वा चर्को भयो अथवा धरौट नै नमागी तारेखमा राखी पुर्पक्ष गर्नुपर्ने भनी पुनरावेदन सुन्ने अदालतमा साधारण उपचारको उपाय नगरेको अवस्थामा प्रचलित कानून बमोजिम जिल्ला अदालतको आदेश बमोजिम माग भएको धरौट दिन नसकी यी शिवशंकर यादव थुनामा रहेको देखिएबाट आफ्नो अधिकारक्षेत्र अन्तर्गत कानून बमोजिम गरिएको आदेशबाट नागरिकको कानून प्रदत्त हक हनन भएको मान्न मिल्ने हुँदैन ।

तसर्थ माथि विवेचना गरिएको आधार र कारण समेतबाट यी थुनामा रहेको भनिएका शिवशंकर यादवलाई अदालतले आफू समक्ष परेको मुद्दामा कानून बमोजिम थुन्छेकको आदेश गरी धरौट माग गरेको र सो धरौट दिन नसकी निज अ.बं. ११८ को देहाय ८ बमोजिम थुनामा रहेको देखिँदा कानून बमोजिम भए गरेको कार्यबाट निजको कानूनी हक हनन भएको भन्न

नमिल्ले र धरौट माग गरिएको रकमको सम्बन्धमा अ.बं. १७ नं. अन्तर्गत साधारण अधिकार क्षेत्रको पुनरावेदन सुन्ने अदालतमा उपचार नखोजी असाधारण अधिकार क्षेत्र गुहार्न आएको समेत देखिनाले निवेदकको माग बमोजिम बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गर्न मिलेन । प्रस्तुत रीट निवेदन खारेज हुने ठहर्छ । दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गरी बुझाई दिनु ।

न्यायाधीश

उक्त रायमा सहमत छु ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत:-दण्डपाणि लामिछाने

कम्प्युटर गर्ने:- रामशरण तिमिल्सिना

इति सम्बत् २०७० साल पौष २९ गते रोज २ शुभम्।